

Секція 28.Економічна теорія

Голубка М. М.

Викладач вищої категорії

Львівського кооперативного коледжу економіки і права

м.Львів, Україна

СТАН ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ-ПОЧАТОК ХХ СТ): ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПЛАНИ

Стан та передумови розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти земель Західного регіону у другій половині ХІХ-початку ХХ ст. характеризується окремими історико-економічними планами. Так, українські землі в сучасному розумінні протягом цього періоду були поділені між Австрійською імперією (землі Східної Галичини і Північної Буковини), Угорським королівством (землі Закарпаття) та Російською імперією (більшість українських земель). Відповідно, у сфері фінансово-економічної та кооперативної західноукраїнської освіти того часу був відчутний вплив політики полонізації (Східна Галичина), румунізації (Північна Буковина), мадяризації (Закарпаття), а також русифікації. На нашу думку, вплив таких історико-економічних чинників, що склалися у результаті окупації, безперечно, позначився на відмінностях у сфері освіти, що існували до подій Першої Світової війни, які ознаменували крах Австро-Угорської, Німецької, Османської і Російської імперій.

Передвісниками активного розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти у Східній Галичині зумовлено насамперед ефективність продуманої

системи права Австрійської імперії, а також успішним розвитком нафтової промисловості, соляної та деревообробної галузі, функціонуванням потужної борошномельної системи, інтенсивному розвитку міжнародної торгівлі, а також дрібної торгівлі на ринках і ярмарках [9]. Також, важливою передумовою розвитку освіти на західноукраїнських землях вважаємо історичний факт скасування кріпосного права 1848 р., котре у подальшому сприяло розвитку підприємницької ініціативи в сільському господарстві, яким, однак, все ще було збережено екстенсивні технології з малими обсягами інвестицій, що сприяли недостатньому застосуванню сільськогосподарської техніки та низькій продуктивності праці [1, с. 667], а це у свою чергу явно відображало потребу в освітніх фахових курсах як загального значення (історичні науки, вивчення рахунків та письма, науки про кооперацію та інші), так і спеціального (професії крамарів, фермерів, наука кредитова тощо).

Відзначимо, що економічний розвиток Північної Буковини характеризується неоднорідністю розселення населення, більшість якого проживала у сільській місцевості та характеризувалася практично повною неписьменністю. У другій половині XIX-початку XX ст. землеробство та тваринництво – основні заняття у Північній Буковині. Що ж стосується міст, варто виокремити розвиток ремесел і мануфактурної промисловості, в якій найбільшим попитом користувалися професії коваля, кравця, кушніра, тесляра, ткача, шевця, що вимагало хоча б базової освітньої підготовки за фахом [12, с. 88].

У свою чергу, особливості економічного розвитку Закарпаття зумовлені тим, що Закарпаття ще з XIII ст. перебувало в складі Угорського королівства, яке з XVI ст. увійшло до складу Австрійської імперії. Нагадаємо, що Східна Галичина у 1772 р. увійшла до складу Австрійської імперії внаслідок першого поділу Польщі, а Північна Буковина була окупована у 1775 р. [8]. Економічна політика землевласників у II половині XIX ст. щодо міст мала двоїстий характер. Так, закарпатські міста втратили право на самоврядування, а через обмеження

феодалами та казенними чиновниками прав міщан розвиток цехових ремесел був слабким. Окрім того, землевласники заохочували проведення міських ярмарків, де жваву торгівлю вели купці, будуючи крамниці та винні погребі [11, с. 49].

На розвиток економіки Закарпаття суттєво вплинули реформи щодо скасування кріпацтва в 1848 р. та впровадження принципів оподаткування, характерних для ринкового господарства країн Європи. На початку ХХ ст. Закарпаття було бідним сільськогосподарським регіоном Австро-Угорської імперії. У горах, через відсутність орної землі, селяни випасали худобу на плоскогір'ях, а також вирубували ліс [10, с. 37].

Українці в Австрійській імперії вважалися найчисельнішою етнічною групою, проте поступалися євреям, німцям, полякам та румунам за впливом на економічні процеси. Окрім того, масова трудова еміграція, важке соціально-економічне становище, а також політика денаціоналізації та колонізації Східної Галичини та Північної Буковини стали чинниками розвитку фінансово-економічної та кооперативної освіти українців [7].

Варто зазначити, що українці у другій половині ХІХ-початку ХХ ст. усвідомлювали, що для ефективного інвестування власних коштів у підприємництво необхідне створення власних банків, ощадних та позичкових спілок, а також кредитних товариств, що у свою чергу, стало поштовхом для розвитку фінансово-економічної та кооперативної західноукраїнської освіти через організацію навчання фахівців економічного профілю [4, с. 67-68].

Отже, стан та розвиток фінансово-економічної та кооперативної освіти у другій половині ХІХ-початку ХХ ст. на західноукраїнських землях був зумовлений колоніальним статусом земель Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття. Скасування кріпосного права, активний видобуток корисних копалин із надр західноукраїнських земель на експорт, розвиток залізничної інфраструктури в межах Австро-Угорщини сприяли масовій еміграції малоземельних селян та робітників в далекі країни, які згодом стали інвесторами

кооперативного руху та розбудови західноукраїнської економіки за рахунок зміцнення позицій селянських господарств, розвитку внутрішньої торгівлі товарами місцевого виробництва, а також підготовки спеціалістів з фінансово-економічного та кооперативного напрямку.

Література:

1. Балабушевич Т.А. Економічна історія України: історико-економічне дослідження: в 2 т. / Т.А. Балабушевич, В.Д. Баран, К.П. Бунятян та ін.; ред. В.А. Смолій. – Т. 1. – К.: Ніка-Центр, 2011. – 696 с.
2. Галик В. Соціальна стратифікація населення «Галицької Каліфорнії» у творчій спадщині Івана Франка / В. Галик // Проблеми гуманітарних наук. – 2014. – Вип. 34. – С. 42-52.
3. Демянчук О.С. Система чинників розвитку гімназійної освіти на Буковині (XIX – перша половина XX ст.) / О.С. Демянчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 6. – С. 243-248.
4. Кишакевич Л.Ю. Кооперативний рух на західноукраїнських землях в кінці XIX – на початку XX століття / Л.Ю. Кишакевич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – Вип. 1. – С. 65-71.
5. Лановик Б.Д. Економічна історія: Курс лекцій / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович, В.Ф. Чайковський; за ред. Б.Д. Лановика. – 4-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вікар, 2003. – 405 с.
6. Малюта О.В. Український ринок в економічних системах Російської та Австро-Угорської імперій другої половини XIX – початку XX ст. (на прикладі цукрової та нафтової промисловості) / О. В. Малюта // Сторінки історії. – 2013. – Вип. 35. – С. 80-92.

7. Монолатій І.С. Австрійська Буковина: особливості національних, професійних та мовних поділів [Електронний ресурс] / І.С. Монолатій // *Ї. Незалежний культурологічний часопис*. – 2009. – № 56. – Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n56texts/monolatij1.htm>
8. Паславська О.Я. Особливості правового статусу західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії [Електронний ресурс] / О.Я. Паславська // *Матер. наук.-практ. Інтернет-конф. «Юридична наука та практика: виклики сучасності»* (м. Київ, 17 вересня 2015 р.). – Режим доступу: http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1050%3A091015-18&catid=127%3A1-0915&Itemid=157&lang=ru
9. Петрів Р.В. Східна Галичина у складі Австрійської імперії (історико-правовий аспект) / Р.В. Петрів. – Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2009. – 255 с.
10. Тлуццак Ю.М. Податковий апарат монархії Габсбургів / Ю.М. Тлуццак // *Часопис Київського університету права*. – 2006. – № 4. – С. 33-37.
11. Товстопят Л.М. Вплив суспільного устрою на формування норм права на українських землях у складі Австро-Угорщини в VII-XVIII століттях / Л.М. Товстопят, Л.В. Кузнецова // *Порівняльно-аналітичне право*. – 2015. – № 2. – С. 47-49.
12. Шевченко Ф.П. Нариси з історії Північної Буковини: монографія / Ф.П. Шевченко, В.М. Ботушанський, І.І. Компанієць та ін. – К.: Наукова думка, 1980. – 340 с.
13. Mizgalska M. Uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i narodowościowe na terenie Ukrainy Zachodniej w II połowie XIX wieku / M. Mizgalska // *Історичний архів*. – 2014. – Вип. 13. – С. 78-85.